

Bijlage.

**VERSLAG der Excursie, gehouden te Eysden, op
29 Juli 1924 en volgende dagen.**

Hoewel Zuid-Limburg voor den Nederlandschen florist steeds een groote aantrekkingskracht heeft, worden de meeste excursies daarheen in de Pinksterdagen gehouden, als de orchideeën bloeien. Nu zouden wij deze streek eens in den zomer zien.

Als plaats van samenkomst en verblijf waren Maastricht en Eysden genoemd. Het bleek echter in de laatste plaats aanmerkelijk goedkooper en bovendien liet zich het verblijf daar aangenamer en vrijer aanzien. Hoewel wij ten slotte onzen intrek namen in het vlak aan de Maas gelegen „Hotel du Transvaal”, daar een voorloopige afspraak in Hotel de Liège „wegens familieomstandigheden” niet door kon gaan, leerde de ervaring, dat we hier over een ruimte konden beschikken en een vrijheid van beweging hadden, die wij bezwaarlijk ergens in Maastricht gevonden zouden hebben.

Toen ik met den middagtrein in Eysden aankwam, werd ik verwelkomd door den heer Sloff, die dien dag reeds een exploratief onderzoek had ingesteld. Van den avondtrein haalden wij de heeren Brand, Florschütz, Heimans, Heyl, Jansen, Swart en Uittien, waarmede het gezelschap voltallig was. Van de heeren Schuyt en Wachter was bericht van verhindering gekomen. Voor het eerst zoolang mijn herinnering gaat, misten wij onzen voorzitter Dr. Vuyck op onze excursie. Zijn verblijf in het buitenland beroofde ons van zijn gemoedelijke, maar toch energieke leiding, zijn ijverig en volhardend voorbeeld bij het „hokken”. Hieraan voornamelijk is het wel toe te schrijven, dat het aantal ingevulde excursielijsten slechts 16 bedraagt.

Den eersten morgen wandelden wij van Eysden noordwaarts langs de Maas tot het kasteel Oost, vandaar over Maarland en Breust naar Eysden terug. 's Middags ging de tocht langs het station in de richting van St. Geertruid. Den tweeden dag trokken wij 's morgens eerst zuidwaarts langs de Maas tot aan de grens, toen oostelijk tot Pl. 41, en van daar weer noordwaarts naar Eysden. 's Middags reden we, met uitzondering van een zieke en een oppasser, per fiets naar het voetveer tegenover „de Roode Haan”, waar wij ons lieten overzetten om den Pietersberg te be-

zoeken. Den derden dag fietsten wij 's morgens naar Gronsveld en wandelden toen naar den Riessenberg, Trichterberg en het Savelsbosch.

Eigenlijk is dit het eind van de excursie op Nederlandschen bodem. 's Middags lieten wij ons bij het hotel overzetten naar Lanaye en bestegen daar het Belgische gedeelte van den Pietersberg.¹⁾ Dit uitstapje werd echter

Vincetoxicum officinale, halverwege de boschhelling tegen den Z. W. rand van het hoogterras van St. Geertruid (V 6. 41. 13), 29 Juli 1924. Foto Sloff (1008).

reeds door een deel van het gezelschap niet meegemaakt. Jansen, Heyl en Uittien maakten reeds aanstalten tot hun vertrek, daarentegen begeleidde ons de dochter des huizes.

Vrijdag 1 Augustus maakten de heeren Brand, Flor-

¹⁾ Zie het artikel van den heer Sloff in de Levende Natuur XXIX, 6, pag. 161.

schütz, Heimans, Sloff en ik een fietstocht naar Verviers, waar Dr. Brand ons verliet. De overigen wandelden van daar naar Pepinster om na een echt Belgischen treintocht, met vele hindernissen, 's avonds laat in Eysden terug te keeren. In het holst van den nacht vertrokken de heeren Florschütz, Heimans en Sloff reeds weer om zich aan te sluiten bij een botanisch-geologische excursie van de Limburgsche Natuurhistorische vereeniging naar Bunde, Geulle, Elsloo en Beek. Den daaropvolgenden dag bezochten zij nog de Heerlerheide, terwijl daarna de heer Sloff nog enkele rondzwervingen in aansluiting met onze excursie maakte.

Excursielijsten werden ingevuld voor de hokjes: V 5, 38, 14 en 32, 48, 21, 23, 24, 34, 41, 42, 43, 58, 12, 21, V 6, 31, 14, 31, 32, 33, 38, 42 en 41, 13. In de volgende lijst van aangeteekende planten beteekent (P) op den Nederlandschen Pietersberg, (M) langs de Maas, terwijl, als geen nadere plaatsaanduiding achter den naam van de plant staat, dit zeggen wil, dat zij veel is waargenomen.

Acer campestre V 5, 58, 12, V 6, 31, 31; *Achillea Millefolium* en *Ptarmica* (M); *Acorus* (M); *Aegopodium*; *Aethusa*; *Agrimonia* *Eupatoria*; *Agrostemma*; *Agrostis alba* en *vulgaris*; *Aira caespitosa* en *flexuosa* V 6, 31, 32 en 33; *Ajuga reptans* V 6, 31, 14 en 31; *Alchemilla arvensis*; *Alisma* *Plantago* (M); *Allium oleraceum* (P) en *vineale*; *Alnus glutinosa* V 5, 48, 43; *Alopecurus agrestis*, *geniculatus* en *pratensis*; *Amarantus lividus* (P) en *retroflexus* V 5, 48, 41; *Anagallis arvensis*, id. met rose bloemen V 5, 58, 12; *Anemone nemorosa* V 6, 31, 31; *Angelica*; *Anthemis arvensis*; *Anthoxanthum odoratum*; *Anthriscus silvestris*; *Anthyllis* (P) V 6, 31, 31; *Antirrhinum Orontium* V 6, 31, 14; *Apera Spica venti*; *Arabis hirsuta* (P); *Arenaria serpyllifolia*; *Arrhenatherum*; *Artemisia Absinthium* V 5, 48, 21 en 41, en *vulgaris*; *Arum maculatum*; *Asparagus officinalis* (P); *Asplenium Ruta Muraria* en *Tricho-*

manes V 5, 48, 41; *Aster tradescanti?* (M) en *lanceolatus?* (M); *Athyrium Filix femina*; *Atriplex hastata* en *patulum*; *Avena caryophyllea*, *fatua transiens* en *flavescens*.

• *Ballota*; *Bellis*; *Berberis* (P); *Betonica* V 6, 31, 33; *Bidens tripartitus*; *Brachypodium pinnatum* en *silvaticum*; *Brassica oleracea*; *Briza*; *Bromus arvensis* V 5, 48, 42; *mollis*, *ramosus* V 6, 31, 31 en 33, *secalinus* en *sterilis*; *Bryonia*; *Butomus* (M).

• *Calamagrostis Epigeios* V 6, 31, 32; *Calamintha Acinos* (P) V 6, 41, 13; *Campanula persicifolia* V 6, 31, 33 (met kalen kelk), (P) (behaard en kaal), *Rapunculus rotundifolia* en *Trachelium*; *Capsella*; *Carduus crispus* en *nutans* V 6, 31, 31, V 6, 41, 13; *Carex acuta* (M), *divulsa* V 6, 31, 14 en 31 (P), V 5, 48, 43? *echinata* V 5, 48, 43 (P), *glaucia* (P), *hirta* V 5, 48, 12 en 43, *Leersii* V 6, 38, 42, *silvatica* (P) V 6, 31, 14 en 33 en *vulpina* V 5, 48, 23; *Carlina vulgaris* V 6, 41, 13; *Centaurea Cyanus*, *Jacea* en *Scabiosa* (P); *Cephalanthera?* V 6, 41, 13; *Cerastium arvense* en *triviale*; *Chaerophyllum temulum*; *Cheiranthus* V 6, 38, 41 en 42; *Chelidonium*; *Chenopodium album*, *bonus Henricus* V 5, 48, 41, *polyspermum* en *rubrum*; *Chrysanthemum inodora*, *Leucanthemum* en *segetum* V 6, 31, 14 en 32; *Circaea lutetiana* (P) V 5, 48, 43, V 6, 31, 14; *Cirsium arvense*, id. fl. *albis* V 5, 48, 21, en *lanceolatum*; *Clematis Vitalba* en *Viticella* V 5, 48, 23; *Clinopodium*; *Cochlearia Armoracia* V 5, 48, 41; *Colutea* (P); *Convalaria* (P) V 6, 31, 31 en 32; *Convolvulus arvensis* en *sepium*; *Cornus sanguinea*; *Corylus*; *Crataegus*; *Crepis biennis* en *virens*; *Cuscuta europaea*; *Cynanchum Vincetoxicum* (P) V 6, 41, 13; *Cynosurus cristatus*.

Dactylis glomerata; *Daucus*; *Dipsacus silvester*.

• *Echium*; *Epilobium angustifolium* V 5, 48, 41 en 42, V 6, 41, 13, *hirsutum*, *lanceolatum* (P), *montanum*, *parviflorum*, *roseum* V 5, 48, 43, 58, 21 en *tetragonum* V 6, 31, 14 en 31; *Epipactis atropurpurea* (P) V 6, 41, 13 en

latifolia; Equisetum arvense en palustre; Erigeron canadensis; Erysimum Cheirantoides; Erythraea Centaurium (P) V 6, 31, 31 en 33 (in V 6, 31, 31 ook met witte bloemen); Eupatorium (P) V 5, 48, 34; Euphorbia Esula (P) V 5, 48, 34, exigua V 5, 58, 12 en 21, helioscopia en Peplus; Euphrasia Odontites; Evonymus.

Festuca arundinacea, elatior, gigantea, ovina en rubra; Festuca elatior $\times$ Lolium perenne V 5, 48, 34; Fragaria vesca; Fumaria officinalis.

Galeobdolon V 6, 31, 31; Galeopsis Ladanum V 5, 48, 23, en Tetrahit; Galium Aparine, Cruciata, Mollugo, saxatile V 6, 41, 13 en verum; Geranium dissectum, molle, pusillum (P) V 6, 38, 42, rotundifolium (P) en Robertianum; Geum urbanum; Glechoma; Glyceria fluitans V 6, 41, 13, V 5, 58, 12, plicata V 6, 31, 14 en spectabilis (M); Gnaphalium uliginosum.

Hedera; Heleocharis palustris (M); Helianthemum vulgare (P); Heracleum; Hieracium murorum (P), pilosella V 5, 48, 42, V 6, 31, 14, rigidum V 6, 31, 14 en 31 en vulgatum; Holcus lanatus en mollis; Hordeum murinum; Humulus; Hypericum hirsutum V 6, 31, 14 en 33, 41, 13, humifusum (veel in bouwland), perfoliatum en quadrangulum; Hypochaeris radicata.

Inula britannica (M) en conyza (P) V 6, 31, 33, 41, 13; Iris (M).

Juncus bufonius en glaucus; Juniperus (P).

Knautia; Koeleria gracilis (P).

Lactuca muralis V 6, 41, 13 en Scariola V 5, 38, 32; Lamium album (in V 5, 48, 24 ook met rose bloemen), amplexicaule V 5, 58, 21, V 6, 31, 31 en maculatum V 5, 48, 34; Lampsana; Lappa major (M) en minor; Lathyrus montanus V 6, 31, 33, pratensis en silvester V 6, 31, 33; Lemna minor V 5, 48, 21, V 6, 31, 14 en trisulca V 5, 48, 21; Lens culinaris V 5, 48, 24; Leontodon autumnalis en hispidus; Leonurus (P); Ligustrum (P) V 6, 31, 31;

Limnanthemum V 5, 38, 32; *Linaria Cymbalaria* V 5, 48, 41, elatine (P), minor en vulgaris; *Linum catarticum* (P) V 6, 41, 13; *Lithospermum arvense* V 6, 31, 31 en officinale V 5, 48, 41; *Lolium multiflorum* en perenne; *Lonicera Periclymenum* en *Xylosteum* (P); *Lotus corniculatus* en uliginosus; *Luzula maxima* V 6, 31, 31; *Lychnis diurna* (P) V 5, 48, 23 en *vespertina* (P); *Lycium barbarum*

Verbascum thapsiforme, bovenaan de helling op den Z. W. hoek van het hoogterras van St. Geertruid (V 6. 41. 13). Achtergrond: de bouwlanden van Messcherheide. 29 Juli 1924. Foto Sloff (1011).

V 5, 48, 21 en 41, V 6, 38, 41; *Lycopus*; *Lysimachia Nummularia* en vulgaris (M); *Lythrum salicaria* (M).

Malachium V 5, 48, 34; *Malva rotundifolia* en silvestris; *Matricaria Chamomilla* en discoidea; *Medicago lupulina* en sativa; *Melampyrum pratense* (P); *Melica uniflora* (P) V 6, 31, 14 en 33; *Melilotus albus* V 5, 58, 21 en *arvensis* (P) V 5, 58, 21; *Mentha aquatica* (M), *arvensis*,

rotundifolia (in V 5, 48, 43, ook witbloemig); *Mercurialis annua*; *Milium effusum* V 6, 31, 14 en 31; *Myosotis intermedia* en *palustris* (M); *Myriophyllum spicatum* V 5, 48, 21.

Nasturtium amphibium en *silvestre*; *Nepeta Cataria* (P); *Nuphar* (M).

Ononis spinosa en *repens* V 6, 41, 13; *Onopordon* (P); *Ophrys muscifera* (P); *Orchis maculata* V 6, 31, 14 en 31, en *militaris* V 6, 31, 31; *Origanum* (in V 6, 31, 31, ook met witte bloemen); *Orobanche minor* V 5, 48, 23 en 24; *Oxalis acetosa* V 6, 31, 14 en 31, en *stricta*.

Papaver dubium (P) en *Rhoeas*; *Parietaria ramiflora* V 5, 48, 41; *Paris* V 6, 31, 31; *Petasites officinale* V 5, 38, 32; *Phalaris arundinacea* (M zeer veel) en *canariensis* V 5, 48, 41; *Phleum pratense*; *Phragmites* (M weinig); *Phyteuma nigra* V 6, 31, 31; *Picris*; *Pimpinella magna* en *Saxifraga*; *Plantago lanceolata*, *major* en *media*; *Poa annua*, *compressa* V 5, 48, 41, *nemoralis*, *pratensis*, *serotina* en *trivialis*; *Polygonatum multiflorum* (P) V 6, 31, 31, 41, 13; *Polygonum amphibium*, *aviculare*, *Convolvulus*, *lapathifolium*, *mite* V 5, 48, 41, *nodosum* en *Persicaria*; *Polystichum aculeatum* (P) V 6, 31, 14, *Filix mas* en *spinulosum*; *Populus tremula* V 6, 31, 32; *Potentilla anserina*, *fragariastrum*, *reptans*, *Tormentilla* en *verna* (P); *Primula elatior* (P) en *officinalis* (P); *Prunella*; *Prunus spinosa*; *Pteris* V 6, 31, 32, 41, 13; *Pulicaria dysenterica*.

Quercus Robur V 6, 41, 13.

Ranunculus acer, *arvensis* V 5, 48, 42, V 6, 31, 31 en 32, *Philonotus* en *repens*; *Raphanus raphanistrum*; *Reseda lutea* en *luteola*; *Rhamnus cataractica* V 6, 41, 13; *Ribes Grossularia* en *rubrum* (P); *Robinia* (P) V 6, 31, 31, 41, 13; *Rosa arvensis* (P) V 6, 31, 32, *canina*, *dumetorum* V 5, 48, 23, en *rubiginosa*; *Rubus caesius*, *Idaeus* en *placatus*; *Rumex Acetosa*, *Acetosella*, *conglomeratus*, *crispus*, *Hydrolapathum* (M), *obtusifolius*, *sanguineus* en *scutatus* V 5, 48, 41.

Sagina apetala V 6, 31, 14, 31 en 32, en procumbens; *Sagittaria* V 6, 48, 34 en 41; *Salix alba*, ambigua V 5, 48, 23, amygdalina, *Caprea*, purpurea en undulata; *Sambucus Ebulus* (P) V 6, 41, 13 en nigra; *Sanguisorba minor* V 5, 48, 23; *Sanicula* V 6, 31, 33; *Saponaria officinalis* V 5, 48, 23; *Sarothamnus*; *Saxifraga tridactylites* V 6, 38, 42; *Scabiosa* (P) V 6, 31, 14, en 41, 13, (hier ook zeer mooie „hen and chickens”); *Scandix*; *Scirpus lacustris* (M) en maritimus (M); *Scleranthus annuus*; *Scrophularia Balbisi* en nodosa; *Scutellaria galericulata* V 5, 48, 34; *Sedum acre*, album (P) V 5, 48, 41, *Boloniense* V 6, 38, 42 en purpureum V 6, 31, 32, en 41, 13; *Senebiera coronopus* V 5, 48, 41; *Senecio erucifolius* (P), *Fuchsii* V 6, 31, 14, *Jacobaea*, paludosa (M) en vulgaris; *Setaria glauca*; *Sherardia*; *Silene inflata* en nutans (P); *Sinapis alba* en arvensis; *Sisymbrium Alliaria* en officinale; *Solanum dulcamara* en nigrum; *Solidago Virga aurea* (P); *Sonchus arvensis*, asper en oleraceus; *Sorbus*; *Sparganium ramosum* V 5, 48, 34; *Specularia Speculum* V 5, 48, 21, V 6, 31, 31 en 32; *Spergula arvensis*; *Spergularia rubra*; *Spiraea Ulmaria* V 5, 48, 23 en 43; *Stachys ambiguus* V 6, 31, 31, arvensis, paluster en sylvaticus; *Stellaria graminea*, *Holosteum* en media; *Symphytum*.

Tanacetum; *Taraxacum*; *Teucrium Chamaedrys* V 6, 41, 13 en scorodonia; *Thalictrum flavum* (M); *Thlaspi arvense*; *Thrinia*; *Thymus glaber*; *Torilis Anthriscus*; *Tragopogon pratense*; *Trifolium fragiferum*, hybridum, minus, pratensis, procumbens en repens; *Triticum caninum* (P) V 6, 38, 42, en repens; *Tussilago*.

Urtica dioica en urens.

Valeriana officinalis; *Valerianella dentata* V 5, 48, 42, V 6, 31, 31 en 32; *Verbascum Lychnitis* (P) (fl. albis), nigrum V 5, 48, 23 en 58, 21, *Schraderi* V 6, 31, 14 en 31, en thapsiforme; *Verbena* (in V 5, 48, 43 ook met witte bloemen); *Veronica anagallis*, arvensis, *Beccabunga*

V 5, 48, 34, *Buxbaumii*, *Chamaedrys*, *longifolia* V 5, 48, 41, *officinalis* en *serpyllifolia*; *Vicia angustifolia* V 5, 48, 42, *Cracca*, *hirsuta*, *sativa*, *sepium* en *tetrasperma*; *Vinca minor* (P); *Viola canina*, *hirta*, *odorata*, *Riviniana*, *silvestris* V 6, 31, 33, *Riviniana* × *silvestris* V 6, 31, 33 en *arvensis*.

Bovendien op enkele stortplaatsen van vuilnis langs de Maas: *Avena sativa*, *Triticum vulgare*, *Secale*, *Phalaris canariensis*, *Zea Mais*, *Fagopyrum esculentum*, *Solanum tuberosum* en *Lycopersicum*, *Linum usitatissimum*, *Foeniculum*, *Cichorium Intybus*, *Helianthus annuus* en *Chrysanthemum Parthenium*.

Ten slotte vond de heer Sloff nog *Euphorbia amygdaloides* in V 6, 41, 13.

In totaal werden dus 477 soorten waargenomen, dat is meer dan bij Arcen in 1921 werden gevonden, maar nog aanmerkelijk minder dan de 538, waarmede Nijmegen in 1919 het record houdt. Natuurlijk geldt ook hier, dat een groot aantal voorjaarsplanten niet gevonden werden of niet met zekerheid konden worden geïdentificeerd. In het bijzonder wil ik echter nog even wijzen op de volgende vondsten, die vindplaatsen aanduiden, die niet in de bekende lijsten van A. de Wever voorkomen, en dus beschouwd kunnen worden als bijdragen tot de kennis van de flora van Zuid-Limburg.

Amarantus retroflexus V 5, 48, 41, *Anagallis arvensis* met rose bloemen V 5, 58, 12, *Antirrhinum Orontium* V 6, 31, 14, *Artemisia Absinthium* V 5, 48, 21 en 41, *Asparagus officinale* (P), *Epipactis atropurpurea* V 6, 41, 13, *Erythraea Centaureum* met witte bloemen V 6, 31, 31, *Festuca elatior* × *Lolium perenne* V 5, 48, 34, *Geranium rotundifolium* (P), *Glyceria plicata* V 6, 31, 14, *Leonurus* (P), *Origanum* met witte bloemen V 6, 31, 31, *Stachys ambiguus* = *St. paluster* × *silvaticus* V 6, 31, 31, *Teucrium Chamaedrys* V 6, 41, 13, *Veronica longifolia* V 5, 48, 41, en *Viola intermedia* = *V. Riviniana* × *silvestris*

V 6, 31, 33. Wat de asters in de Maas-uiterwaarden betreft, de Wever geeft alleen *A. Tradescanti* = *A. parviflorus* op. Het leek ons echter, dat de planten, die wij vonden, althans ten deele tot *A. lanceolatus* behooren. Intusschen zullen cultuurproeven dit nog nader uitmaken.

Campanula persicifolia komt volgens de Wever op den Pietersberg „zoo goed als uitsluitend witbloemig en met kale kelken voor”. Wij vonden blauwbloemige exemplaren zoowel met kale als met behaarde kelken. Nog trof ons op den Pietersberg, dat zich langs het werkspoor, dat bij de kalkontginning gebruikt wordt, een typische ruderaalflora heeft ontwikkeld, waardoor de eigenaardige bergflora totaal vervalscht is.

Dordrecht, November 1924.

A. W. KLOOS Jr. C.I.